

Hacc Rehberi

Niyet

Gidiyorsun.. Bir ömür boyu bu yolculuğu beklemiştin. Belki kalbini gidenlerle birlikte oralara gönderdin, belki ruhunla hayalen tavaflar ettin. Şimdi ayaklarınla basa basa yola düştün işte. Belki daha önce uzun yolculuklara çıkmıştın, belki daha önce de hacca gitmiştin. Bilmelisin ki, hac yolculuğu diğer yolculuklarından farklıdır ve ayrı bir yöndedir. Şimdi her gün beş vakit yöneldiğin kıblene doğru yöneldin. Şimdi çokluktan birliğe uçuyorsun. Şimdi kendini keşfe gidiyorsun. Vardığın yerde kendini yeniden tanıyacak ve tanımlayacaksın. Daha önce hacca gitmiş olsan da, yine, yeniden yeni heyecanlar yüklenmelisin. Her hac yegânedir, bir tanedir değil mi? Kaç kez gidersen git, hacı olma heyecanı hep tazedir ve hep ilk kez hacı olmanın heyecanını taşıyor olmalısın. Yoksa tekrar gitme ihtiyacını niye hissediyor olarsın ki? Hem sonra bu ilk haccın olmayabilir ama ya son haccinsa...

Yol

Şimdi yolcusun. Yolculuk hâli, yaşadığımız hayata daha çok yakın ve yakışır bir haldir. Hazır sırası gelmişken, hayatını ve çevreni bir de yolcu edasıyla seyretmeyi dene. Ayaklarının altından dünya toprağı kayıyor mesela. Alışık olduklarından uzaklaşıyorsun, O'na yakın olmak adına. Ölüm de böyledir ya! Uçarı bir kelebek heyecanını yüklenip, gördüğün herşeye eğreti bakışlar atıyorsun. Herşey sapından kopuyor, kökünden ayrılıyor, kabuğundan sıyrılıyor; günışığı eşyadan renklerini çekiyor. Sokaklar ve duvarlar incelik eriyor. Dünya toprağına sıkı sıkıya basmış ayakların tatlı bir rüzgâra karışıyor.

İhram

Yolcu dediğin dengini yeğni tutmalı. Dünya adına omuzladığın ne varsa at, kalbine yük ettiğin ne kadar dünyalık varsa geriye bırak. Zaten, birazdan giyeceğin ihram fazladan ağırlıklarını omuzundan atmanı gerektiriyor. Beyaz bir bez içinde yalın ve yalnız bir yolcu edâsı giymişken, kendini de iptilalardan koparmalısın, yeniden yazmalısın kalbini. İhramı giymek için yalnız elbiselerini çıkarman yetmiyor. Küllî bir soyunuşu gerektiriyor ihramlanmak. Şimdiye kadar kendi kıymetinin ölçüleri bildiğin herşey, mevki, makam, milliyet, kavim, soy, sınıf meslekten yana ne varsa, hepsi ihramın beyaz

yüzüne çarpıp eriyecek. Herkesten uzakta, tek başına sadece Rabbine kul olduğunu artık daha rahat görebilirsin. Seni kıymetlendirecek tek şey, Rabbine kulluğun, yalnız ve yalnız O'na kul olmaklığıdır. Renksiz, desensiz, rozetsiz ve bayraksız ihramın yalnız Rabbine nisbet ediyor seni. Beyazlara büründükçe heva ve hevesin kökleri dünya toprağından çekiliyor. İhramın içinde emredemeyen, tek bir kıl bile koparamayan, helâl zevklerini dahi tadamayan teslim olmuş bir insansın artık.

Yöneliş

Gel gör ki, insan kolayca kabullenemiyor gidişini. Ayağın çıplak, başın açık ağırlığını unutmuş bir su damlası uçarılığında dünyanı ve dünya adına sevişlerini terk etmek için bu yola girdin. Bak, herkesle ve herşeyle olan bağların çözülmek üzere. Habire eğirip durduğun hayat yumağı dağılıverdi.

Incecik ve keskin bir yolculuk niyeti herşeyi ve herkesi arkada bırakmalı. O niyet ki, kalbimize düşer düşmez yaşadığımız mekânı solgun bir güle dönüştürür. Etraftaki herşey birden eğretileşir, âdeta arzın çekim alanından sıyrılır, uçuşmaya başlar. Mekânla olan bağların zayıflar, müphemleşir. Mekâna bağlılığın çözüldükçe, zamanın da senin üzerindeki hükmü ağırlaşır, bir mahpus edâsıyla fenanın hükmünü boynuna dolanmış bulursun. Yarına randevu verememek bulunduğun ânın daracık duvarlarını göğsüne bitiştiriverir. Zamanın paslı kılıcı değer yüreğine, ölümün soğuk nefesi yüzünü yalar geçer. Sen gidiyorsun, sen gidicisin; dönüyorsun, dönücüsün.

Yakınlık heyecanı

Evet, Kâbeye gidiyorsun. Hayat kırıntılarımızın göllendiği yere doğru gidiyorsun. Kulluğunun keskin sıratlarda sınanacağı yere uçuyorsun. Böylece "hesap günü" ile aynı yöne düşüyor Kâbe'nin yöresi. Hergün beş vakit döndüğün yere dönüyorsun. Öteden beri yönelegeldiği yöreye dönmek, bir geri dönüşü içerdiği için, insan bu yolculukta uzaklaşma değil, bir yakınlaşma duygusu yaşamalı. Gurbet değil, sıla kokmalı alınına değen rüzgârda.

Uzaklık korkusu

Ama, hayır! Kâbe'ye yönelmek dehşetli bir uzaklık korkusunu da haber veriyor gibi. Mesele Kâbe'nin bulunduğumuz yere uzaklığı değil, bizim ubudiyet hâline uzaklığımızdır. Bu yolculuk, bu yöneliş o başdöndürücü uçurumu gün yüzüne çıkarıyor şimdi. Yüzünü herhangi bir duvara çevirir gibi kolayca ve üstünkörü kibleye yönelişlerini hatırla. "Döndüm kibleye" demek, O'ndan başka

herşeyden, O'ndan haber vermeyen herşeyden yüzçevirmeyi gerektirmiyor muydu? Ne gam Kâbe çok uzaklarda olsa! Lâkin Rabbimize uzaklık kible Kâbe'nin hakikatine sonsuz irak eyliyor bizi. Kâbenin eteğine varsan da bu uzaklık erimeyebiliyor, arada uçurumlara baş gösteriyor. Bu uzaklık, bu uçurum baş döndürüyor, kalbi ürpertiyor! Nereye gitsen ayağını bu uçurumun kenarından uzak edemiyorsun.

Dilerim, Rabbim seni de beni de Kendine yakın eyler! Kâbe'ye yakınlaşma isteğın de bu duâdan başkası değil.

Terkediş

Aslında, hacca ister var, ister varma, Kâbe'den pek uzak düşmediğimizi de söylemem gerekiyor. Her gün beş vakit Kâbe'ye dönüp, Rabbimize ubudiyet sözü veriyor değil miyiz? Bu da bir Kâbe yolculuğudur aslında. Mesafeler kat edilmiyor bu yolculukta. Tek bir niyet menzile erıştırıyor bizi: kul olma niyeti. İşte bu niyettir ki, en bitmez mesafelerden daha uzak, en sarp dağların kestiği yollardan daha dolambaçlı, belki çöllerle ve dağlarla ölçülemeyecek bir yolun yolcusu eyler bizi. Kul olmaya niyet, en küllî terkedişleri içeren bir uzun ve keskin seferdir.

Varış

O'na, yalnız O'na dönmek nelerden koparmıyor ki bizi? Kibleye dönmek, O'nun delillerini gösterenlerden başka herşeye yüzçevirmektir. Peki, O'nu göstermeyen bir şey var mı ki şu kâinat yüzünde? Herşey hâl diliyle O'nu zikrederken, her zerre O'na tesbihfeşân iken, yüz çevireceğımız ne kalır geriye? Hangi şey var ki O'ndan söz açmıyor bize? Hayır, O'nu göstermeyen bir şey yoktur. Olsa olsa O'nu gösterenleri görmeyen biri vardır. O'na yönelmek ise, herşeye O'nu görme niyetiyle bakmak demektir.

Ne ki, kendisini kendi başına buyruk bilen insan, eşyayı da kendi başına buyruk bilir. Eşyayı başkasını gösteren âyineler olmaktan çıkarır. Bu kör niyetle, kâinat dolusu aynalar kırılır; semâlar boyu güneşler ebediyen batırılır. İnsanın bakışı bir karadelik gibi, kâinattan nefesine gelen nurlu haberleri soğurup, herşeyi bir derin karanlığa itiverir. İşte O'nu göstermeyen tek şey, tek karanlık nokta, nefsimize takılmış enaniyetimizdir. Şu halde, Kâbe'ye yöneliş, O'nu göstermeyen ve başka herşeyin âyinesini paslandıran tek kara noktayı, yâni enaniyetimizi arkamıza atmaya gerektiriyor. Ve ancak kabını terkeden Kâbe'ye varır. Önünde o kara noktayı, yâni Kâbe'yi

bulduğunda, arkanda mutlaka karanlık bir nokta, yani benliğin kalacak. Kabından çıktığın an Kâbeni bulacaksın.

Tavaf

Kâbeye varmak da, kıbleye dönmek de, ben-merkezimizin yörüngesinden çıkıp, Rabbimizin marziyatı dairesinde bir tavafa girmeyi gerekiyor. Tavaf odur ki, kendi başınalığını terkedesin, kendi heva ve hevesinin etrafında pervâne olmaktan vazgeçesin. Öbür türlü, Kâbe'ye varmak da, Kâbe'yi dolanmak da kolaydır. Kâbe'ye varmak benliği aşip kulluğa ermeyi, çokluğu yırtıp birliğe erişmeyi bulmaktır. Yolculuğun şimdi ülkeni terketmekle başlıyor, Kâbe'ye vardığında ise kendini terkedeceksin. Kara bir çiçeğin yakasında ak bir toz olup uçuşacaksın. Ve yol hiç bitmeyecek.

Sa'y

Şimdi Safa—Merve arasında yedi kez koşuyorsun. Kimden kaçuyorsun? Kime koşuyorsun? O'ndan kaçıyor ama yine O'na koşuyorsun. O'nun kahrından kaçıp yine O'nun lûtfuna koşuyorsun aslında. O'nun bu halimizle bizi ancak ateşe lââyık gören adaletinden, O'nun lââyık olmadığımız halde cenneti ihsan eden fazlına koşmalı, sığınmalıyız.

Arafat

Şimdi herkesin akın akın gelip etrafında göllendiği Kâbe'den ayrılış vakti. Ve aslında Kâbe dahi vuslata yetmiyormuş... Tavafta O'na teslimiyetin kıyısına kadar varmışken, sa'yde O'ndan O'na koşma hürriyetinin zirvesine ermişken, kendin, kendi ikiliğini keşfettin. Teslim olan yanını, hür kalan yanını bildin. Şimdi Onu tanıma sırası. Arefe O'nu bilme zamanı, Arafat O'nunla bilişme, muarefe etme mekânıdır. Cennetten yana arzusunu soranlara Rabia "Bana ev değil komşu lazım" demişti. Şimdiye dek 'ev' etrafında dönüp durduğun yeter, artık 'komşu'yu tanıma zamanı. "Kâbe'den ayrıl; şimdi Bana Kâbe'den daha yakınsın!" diye fısıldanıyor kalbine. "Ve varış Allah'adır" de. (Bak. Nûr 42 ve Fatır 18). Kâbe'yi terket, Kâbe'yi kutsal eyleyene yanaş! Mekke'ye sırtını dön, Mekke'yi mübarek kılanla yüzleş. Ve anla ki, "Onun vechinden başka herşey helâk olucudur." (Bak. Kasas 88). Kâbe de, Mekke de ve sen de O'nun vechine dönük olduğunuz sürece helâketten ve hiçlikten kurtulabilirsiniz. Öyleyse Arafat'a koş. "Allah'a kaç!"

Meş'ar

Gurub vaktine doğru, güneş Arafat'tan kaybolurken, sen de benliğinin yalancı aydınlığını kalbinin karasında yitirmeye çalış. Beyazlara bürülü bedenini yanına alıp, "Arafat'tan boşanan" kullara

karış... Meş'ar'e doğru "ak!". Kendini unutup, yalnızca "Allah'ı hatırla!" "O nasıl seni hiçlik derelerinde unutmayıp varlık düzüne çıkardıysa, nasıl seni dalalet karanlığından hidayet nuruna yönelttiyse, sen de O'nu öylece hatırla. Sen bundan önce unutulmuş da olabilir, dalalette de kalabilirdin." (Bak. Bakara 198). Meş'ar'e (Müzdelife'ye) karanlık düştüğünde varıyorsun, gece boyu bekliyorsun. Arafat'ta da gündüz boyu kalmıştın. Arafat'taki muarefe yani tanışma ve bilişme ne kadar gündüzü ve aydınlığı gerektiriyorsa, Meş'ar'deki şuurlanma da o kadar geceyi ve karanlığı istiyor. Gece boyu yalnız ve yalın kalıyorsun. Nazarını afaktan ve dışarıdan çekmeni, gözünü enfüse ve içeri çevirmeni kolaylaştırıyor gece. Göğün güneşi eksik ama yıldızlar ve ay karanlığı yırtarak uzanıyor sana. Öylece yüzünü arzdan semâya çeviriyorsun. Ama henüz sınav bitmiş değil. Yüzün semâda, gözün kalbinde iken, elini yere ve toprağa daldırıyorsun. Meş'ar toprağından çakıl taşları toplayacaksın. İllâ da kendi ellerinle! Tıpkı "kimsenin kimseye faydasının dokunmadığı o gün"de olduğu gibi. Ardından kefen misali beyaz ihramınla, kara toprağa benzeyen gecenin koynuna uzanıyorsun.

Mina

Ve haşır sabahı... Yeniden diriliş... Günün ilk ışıklarının dürtmesiyle kendi yalnızlığından diriliyor, mahşerin kalabalığına karışıyorsun. Meş'ar'in içe doğru yolculuğu dışarıya doğru vuruyor. Meş'ar gecesinin zahidleri şimdi Mina gündüzünün mücahidi olmaya hazırlanıyor. Meş'ar ile Mina arasındaki görünmez duvarı sadece "geceyi gündüze kalbeden", "güneşi döndüren", "ayın ardı sıra güneşi getiren" yıkabiliyor. Günişiği tenine değmedikçe, sınırından taşmak üzere olan o eşsiz kalabalıktan kimse o hayalî çizgiyi aşmaya, Meş'ar'den ayrılmaya cesaret edemiyor. Gece boyu hayalî çizgiye varıp varıp, geri püsküren o büyük kalabalık yalnız ve yalnız Allah'a itaat etmenin o eşsiz özgürlüğünü yankılandırıyor. Sen de tıpkı çölün kumları arasından kopardığın taşlar gibi, arzın seni bağlayan zincirlerini kırmalısın. Ve ilk gün ışığının dokunmasıyla geliyor emir... Gelen bayram sabahıdır artık. Yorgun yüzlerde gezinen, çökmüş omuzlara inen bayram güneşinin sıcak dokunuşudur. Görüyorsun ya, güneş de haccediyor. Arafat'ta doğup bekliyor, Meş'arden geçiyor ve senin önün sıra Mina'ya giriyor. Şimdi Mina'ya girdin ve `emn'e vardın! Sınavı kazandığından emin olabilirsin. Şeytan taşlama imtiyazını nerden elde ettin sanıyorsun?

Şeytan taşlama

Elinle attığını taş sanma. Atmadan önce o taşları nasıl topladığını hatırla. Yüzünü arza dönerek, elini kirleterek seçip aldın hepsini. Şimdi avucundaki o minik şeyler, semâdan ve vahiyden yüz çevirip gafil olmakla kazandığın cehalet ve iradene dayanıp işlediğin şerlerdir. Taşları şeytana fırlatırken sendeki cehaleti, gafleti, şerri ve günahı da şeytana savur. Cehaleti ve gafleti kendinden uzaklaştır, şerri elinden taşlar gibi savur ki, O'na kurbiyetin yani yakınlığın artsın, kurbanın O'na yakınlık vesilesi olsun.

Ve kurban ve bayram

İhram içinde bir kılına bile dokunamazken, bir otu bile koparamazken, şimdi bir canlıyı boğazlaman emrediliyor. Ne yaman çelişki değil mi? Demek ki, ne yaparsan yap, O'nun emriyle yaparsan ancak hayır oluyor. O'nun emrine kayıtsız kalarak öldürmemek ne kadar da öldürücü! Ve onun emriyle ölüme vesile olmak ne kadar hayat verici! Kötü-iyinin ne olduğunu belirlemek, çirkin ve güzeli ayırdetmek, hayır ve şerri belirlemek insanın keyfine bırakılmış değil. Unutma ki, kestiğin ya da kestirdiğin şey ne devedir ne inek ne de koyun. Şehvetini, hevayı, hevesini ve iradeni boğazlayıp, O'nun rızasında fani etmelisin! Kurban günü, bayram sabahı, O'ndan uzaklığın yitecek, O'nun yakınlığını kazanacaksın! Bayram öylece yürüyecek yüreğine...

'Hacdan dönmek' olmaz

Hac yolculuğunun yönü tam da hayatımızın aktığı yöne doğrudur. Hac, ruhumuzu çokluktan bire, muhitten merkeze doğru çekerek, hayatımızın kristalleştiği ölüm anına yakınlaştırır bizi. Kulluğumuzun sınanacağı keskin sıratlara değer ayaklarımız bu yolculukta.. Böylece "hesap günü"ne giden yol üzerine düşer Kâbe'nin yöresi. İstesek de 'yoldan dönmek' olmaz.

Hergün beş vakit döndüğümüz yeri belleriz hacda. Vahdeti elle dokunulur, gözle görülür eyler Kâbe. Kiblemizi dosdoğru doğrulturuz. Bundan beri 'kıbleden dönmek' olmaz.

Elimiz bir yanda otu ve bir saç telini bile koparmaktan men edilirken, diğer yanda bir hayvanı boğazlama emredilir. Anlarınız ki, elimiz bile elimizde değilmiş ve irademiz de 'O'nun eli'ndeymiş. Öylece O'na ezelde verdiğimiz sözü yeniden hatırlarız. Gayrı 'sözden dönmek' olmaz.

Şeytanı taşladığımız elimizle, Resulullah'ın (s.a.) mescidinde el bağlarız. Attığımız taşlarca şeytana nefret duyup, nefse ve hevaya

baş kaldırırız ve Muhammed'e (s.a.) muhabbeti artırıp, biatımızı tazeleriz. Öyleyse 'biattan dönmek' olmaz.

Öteden beri hasretini çektiğimiz yöreye varmakla, bir uzaklaşma değil, bir yakınlaşma duygusu yaşarız. Secdelerce yöneldiğimiz yön, alnımıza gurbet değil de sıla kokulu rüzgârlar değdirir olmalı. Değil mi ki, silaya bir kez vardı mı, 'gurbete dönmek' olmaz.

Ve illâ ki 'hacdan dönmek' olmaz...